

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio XXI. De præsumptione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](#)

inter peccata mortalia. Virtutibus autem theologis interponuntur infidelitas, desperatio, & odium Dei, inter quæ odium, & infidelitas, si deleratione cōparatur, inuenientur secundum se quidem, id est, secundum rationem propriæ speciei, grauiora. Infidelitas enim prouenit ex hoc, quod homo ipsam Dei veritatem non credit. Odium uero Dei prouenit ex hoc, quod voluntas hominis ipsi diuinæ bonitati contrariatur. Deleratione autem ex hoc, quod homo non spearet se bonitatem Dei participare. Ex quo patet quod infidelitas, & odium Dei, sunt contra Deum, secundum quod in se est: desperatio autem secundum quod in bonum participatura nobis. Vnde maius peccatum est, secundum se loquendo, non credere Dei ueritatem, uel odire Deum, quam non sperare consequi gloriam ab ipso: sed si comparetur desperatio ad alia duo peccata ex parte nostra, sic desperatio est periculosa, quia per spem reuocamur a malis, & inducimur ad bona prosequenda: & ideo sublata spe, irrefanent homines labuntur in uitia, & a bonis laboribus retrahuntur. Vnde super illud Prou. 24. Si desperaueris lapsus in die angustie, minuetur fortitudo tua, dicit glo. Nihil est exercitabilis desperatio nequam qui habet & in generalibus huius uitæ laboribus, & quod peius est, in fidei certamine constatiam perdit. Et Iud. 1 dicit in lib. de Summo bono. Perpetrate flagitium aliquod, mors animæ est: sed desperare est descendere in infernum. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS IIII.

Super quaestus uiginti etiuncula articolum quatuor.

Vtrum desperatio ex accidia orietur.

In corp. ar.

A In art. 4. cuiusdem quaestiones dubium occurrat de ueritate illius rationis in lite rarebat, scilicet. Possibile est proprium obiectum spei, bonum, & ardum etiam a nobis possit. Ad alijs passiones pertinet. Et est ratio dubitativa etiam possibile ad alias passiones. Piner. Timor in im. & audacia non sunt nisi respectu possibilium.

D Ad hoc breueriter dicimus, quod hic non est lexio de possibili absolute, sed ut determinat bonum ardum. Tale enim confit filius spei est proprium obiectum, ut ad quod, & conuenienter desperatio possit a quo. Eth. ac intentio authoris patet ex eo, quod dicitur ineditum docere, quod luxuria derelinquit affectum ad carnalia, ac per hoc spiritualia aut non bona, aut non magna bona affuerit, non est propter causa desperacionis, sed causa eis multarum malorum passionum erga bona spiritualia, puta

SED CONTRA est, qd; i. Mor.

A * Gregor. desperationem enumerauit inter ea, quæ procedunt exactidem.

R ESPON. Dicendum, quod sicut supra dictum est, obiectum spei est bonum ardum possibile adipisci uel per se, vel per alium. Dupliciter potest ergo in aliquo spei deficere de beatitudine obtinenda. Vno modo, quia non reputat eam ut bonum ardum: alio modo, quia non reputat eam ut possibile adipisci vel per se, vel per alium. Ad hoc autem quod bona spiritualia non sapient nobis quasi bona, uel non uideantur nobis quasi magna bona, praecipue perducimus per hoc, quod affectus noster est instans amori delectationum corporalium, inter quas præcipue sunt delectationes uenerea. Nam ex affectu harum delectationum contingit, quod homo fastidit bona spiritualia, & non sperat ea, quasi quædam bona ardua: & secundum hoc desperatio causatur ex luxuria. Ad hoc autem quod aliquod bonum ardum non aestimet, ut possibile sibi adipisci per se, vel per alii, perducitur ex nimia delectione, quæ quando in affectu hominis dominatur, uidetur ei quod numquam positi ad aliquod bonum reuenari. Et quia accidia est trifitia quædam deictiva spiritus, ideo per hunc modum desperatio ex accidia generatur: hoc autem est proprium obiectum spei, scilicet quod sit possibile. Nam bonum, & ardum etiam ad alias passiones pertinent. Vnde specialius oritur ex accidia. Potest ramen orihi ex luxuria, ratione iā* dicta. Vnde patet responsio ad primum.

A D SECUNDVM dicendum, quod sicut Philosophus dicit in 2. Rhetor. sicut ipses facit delectationem, ita etiam homines in delectationibus existentes tristitunt majoris spei. Et per hunc etiam modum homines in trifitia existentes, faciliter in desperationem incident, secundum illud 2. ad Corinth. 2. Ne maiori trifitia absorbeatur qui eiusmodi est: sed tamen quia spei obiectum est bonum, in quod naturaliter tendit appetitus, non autem discedit ab eo naturaliter, sed solum propter aliquod impedimentum superueniens: ideo directius quidem ex spe oritur gaudium, desperatio autem econuerso trifitia.

A D TERTIVM dicendum, quod ipsa negligenter considerandi diuina beneficia, ex accidia prouenit. Homo enim affectus aliqua passione, præcipue illa cogitat, quæ ad illam pertinent passionem. Vnde homo in trifitiis constitutus non de facilis aliqua magna & iocunda cogitat, sed solum trifitia, nisi per magnum conatum se auertat a trifitiis.

QVAESTIO XXI.

Super quaestus uiginti etiuncula articolum primum.

De presumptione, in qua quatuor articolos diuisa;

D E INDE considerandum est, de presumptione.

ET CIRCA hoc queruntur quatuor.

T Primò, Quid sit obiectum presump-
tione. Secunda Secunda S. Thomæ.

In art. 1. q. 21. notato Novitie primo, presumptio, licet primo imposita fit ad significandum morale uitium in ordine ad propriam virtutem, de quo in loco proprio inferiori erit quæstio, translatum in est proper G 2 similiter.

QVAEST. XXI.

similitudinem ad significandum uitium theologicum, de quo est hic quaestio: unde presumptionis nota bulum non solum aequinocum est in usu iuristarum, & moralium, sed etiam in ipsa morali theologia aequinocum est. Et propter ea in corpora articuli huius utraque significatio exprimitur. Oblerua igitur caute, de qua presumptione sermo incidit.

P In eodem i. art. in responsione ad primum dubium occurrit, Quo pacto userificatur, quod presumptio diminuit diuinam uirtutem. Videatur enim quod presumptio sperantibus uenient sine paupertate, aut gloriari si ne meritis, plus spe- reg, non minus, quam conueniat Deo: quoniam plus est habere gloriam sine meritis, sicut habuit Christus, quam cum meritis, sicut habent alii: & maioris gratiae est habere tamen sine paupertate, ut parvuli in baptismo, quam cum penitentia. Non uideatur ergo, utrum, quod presumptio dum innititur diuinae uirtuti ad consequendum quod Deo non conuenit, diminuat diuinam uirtutem, sed potius eam auget in suo affectu, & effectu intento.

P Ad hoc dicitur, quod cum diuina uirtus duplicitur consideretur, scilicet abolute, & ordinata, & hic non sit sermo de ea absolute, sed ea ordinata, quia est sermo de iustitia diuina, quam presumptio contemnit: constat namque diuina iustitiam ad potentiam Dei ordinatam pertinere, & hec duo uirtus opposita iepi, scilicet, desperacionem, & presumptio, ita Deum respicere, ut illa misericordiam, haec iustitiam ceteram, quia inquam, de uirtute Dei ordinata est ferme, & uirtus Dei a sua sapientia ordinata sic est, ut iustitia mediant gloriam pro meritis, & uenia pro paupertate fa-

ctionis, cui innititur. **P** Secundo, Vtrum sit peccatum. **T** Tertio, Cui opponatur. **Q** Quarto, Ex quo uitio oriatur.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum presumptio immitatur Deo, an proprie uirtuti.

A D PRIMVM sic proceditur. Videatur, quod presumptio, quae est peccatum in Spiritum sanctum, non innititur Deo, sed propriae uirtuti. Quanto enim minor est uirtus, tanto magis peccati qui ei nimis innititur: sed minor est uirtus humana, quam diuina, ergo grauius peccat, qui presumunt de uirtute humana, quam qui presumunt de uirtute diuina: sed peccatum in Spiritum sanctum est grauiissimum. ergo presumptio, que ponitur species peccati in Spiritum sanctum, inhæret uirtuti humanae magis, quam diuinae.

P 2 Præt. Ex peccato in Spiritum sanctum alia peccata oriuntur. Peccatum enim in Spiritum sanctum dicitur malitia, ex qua quis peccat: sed magis uidetur alia peccata oriiri ex presumptio, quo homo presumuit de seipso, quam ex presumptione, quia homo presumuit de Deo, quia amor sui est principium peccandi, ut patet per Aug. decimoquarto* de ciuitate Dei. ergo uidetur quod presumptio, que est peccatum in Spiritum sanctum, maxime innititur uirtuti humanae.

P 3 Præt. Peccatum prouenit ex conuersione inordinata ad bonum commutabile: sed presumptio est quoddam peccatum. ergo magis contingit ex conuersione ad uirtutem humanam, quam est bonum commutabile, quam ex conuersione ad uirtutem diuinam, que est bonum incommutabile.

SED CONTRA est, quod sicut ex desperatione aliquis contemnit diuinam misericordiam, cui spes innititur, ita ex presumptio, contemnit diuinam iustitiam, que peccatores puniunt: sed sicut misericordia est in Deo, ita etiam desperatione est in ipso. ergo sicut desperatione est per auerionem a Deo, ita presumptio est per inordinatam conuersiōnem ad ipsum.

RESPON. Dicendum, quod presumptio uidetur importare quandam immoderatiam speciei. Spei autem obiectum, est bonum arduum possibile. Possibile au-

F tem est aliquid homini dupliciter. Vno modo per propriam uitatem: alio modo non nisi per uitatem diuinam. Circa utramque autem spem per immoderatiam potest esse presumptio. Nam circa spem, per quam aliquis de propria uirtute confidit, attenditur presumptio ex hoc, quod aliquis tendit in aliquod bonum, utib[ile] possibile, quod suam facultatem excedit, secundum quod dicitur Iudith sexto. Presumentes de se, humilias. Et talis presumptio opponitur uirtuti magnanimitatis, que medium tenet in huiusmodo in ipse. Circa spem autem, quia aliquis inhæret diuinæ potentiae, potest per immoderatiam esse presumptio in hoc, quod alius tendit in aliquod bonum, ut possibiliter per uirtutem, & misericordiam diuinam: quod possibile non est. Sicut cum aliquis sperat se ueniā obtinere sine penitentia, uel gloriam sine meritis. Hęc autem presumptio est proprie species peccati in Spiritum sanctum, quia scilicet per huiusmodi presumptum tollitur, uel cōtemnitraditorum Spiritus sancti, per quod homo reuocatur a peccato.

A D PRIMVM ergo dicendum, quod sicut supra dictum* est, peccatum quod est contra Deum, secundum suum genus est grauius ceteris peccatis. Vnde presumptio, quo quis inordinatè innititur Deo, grauius peccatum est, quam presumptio, quia quis innititur proprie uirtuti. Quod enim aliquis innititur diuinæ uirtuti ad consequendum id, quod Deo non conuenit, hoc est diminuire diuinam uirtutem. Patet autem quod grauius peccat, qui diminuit diuinam uirtutem, quam qui propriam uirtutem superextollit.

A D SECUNDVM dicendum, quod ipsa presumptio, quo quis inordinatè presumit de Deo, a morem suum includit, quo quis proprium bonum inordinatè desiderat. Quod enim multum desideramus, estimamus nobis difficili per alios posse prouenire, etiam si non possint.

A D TERTIVM dicendum, quod presumptio de diuina misericordia habet conuerionem ad bonum commutabile, in quantum procedit ex desiderio inordinato proprii boni: & auerionem a bono incommutabili, in quantum attribuit diuinæ uirtuti, quod ei non conuenit. Per hoc enim aueritur homo a uirtute diuina.

Li. 14. c. ult.
in principio,
to. 5.

ARTICULUS III.

Vtrum presumptio sit peccatum.

*Super quæ, vigeſt, qm̄ p. articulam
ſecundum, utrūq; p. art. i. p. art. ii. p. art. iii.*

Vtrum presumptio sit peccatum.

I N ar. in reſponſione ad ſecondū dicendum ſic proceſſit. Videatur, quod praefuſumptio non ſit peccatum. Nullū enim peccatum eſt rō, quod hōmo exaudiatur a Deo, ſed per praefuſumptionem aliqui exaudiuntur a Deo. Dicit enim Iudith 9. Exaudi me misericordiam deprecentem, & de tua misericordia praefuſumente, ergo praefuſumptio de diuina milie ricordia non eſt peccatum.

A D SECUNDUM ſic proceditur. Videatur, quod praefuſumptio non ſit peccatum. Nullū enim peccatum eſt rō, quod hōmo exaudiatur a Deo, ſed per praefuſumptionem aliqui exaudiuntur a Deo. Dicit enim Iudith 9. Exaudi me misericordiam deprecentem, & de tua misericordia praefuſumente, ergo praefuſumptio de diuina milie ricordia non eſt peccatum.

T 2 Pr̄. Praefuſumptio importat ſuperexcellē ſpeci: ſed in ipse, q̄ habetur de Deo, non potest eſſe ſuperexcellē, cūm ius potientia, & miſericordia ſint infinita: ergo videtur, quod praefuſumptio non ſit peccatum.

T 3 Pr̄. Id quod eſt peccatum, non excusat peccato, ſed praefuſumptio excusat a peccato: dicit enim Magister 22. diſt. ſecondi lib. ſententiārum, quod Adam minus peccauit, qui a ſub ipſe venie peccato: quod videtur ad praefuſumptionem pertinere ergo praefuſumptio non eſt peccatum.

S ED CONTRA eſt, quod ponitur species peccati in Spirituſanctū. R eſpo. Dicendū, q̄ ſicut ſupra * dicitur est, circa delperationem, omnis motus appetitus, qui conformiter ſe haber ad intellectum falſum, ſecundum ſe malus eſt, & peccatum. Praefuſumptio autem eſt motus appetitus, qui importat quandam spē inordinatam: haber autem ſe conformiter intellectui fallo, ſicut & delperatio. Sicut enim falſum eſt, quod Deus penitentibus non indulget, nel quod peccato ſed ad penitentiam non concurrat, ita falſum eſt, q̄ in peccato perseverantibus veniam concedat, & a bono celiſtib⁹ ſpere gloriam largiat, cui exiſtimatione conformiter ſe habet praefuſumptionis mo- tus. Ei ideo praefuſumptio eſt peccatum, minus tamen quam delperatio: quoniam magis p̄prium eſt Deo miſericordi & parcere, q̄ punire, propter cuius inſtitutam bonitatem. Itud enim ſecondum ſe Deo conuenit, hoc autem ſecondum noſtra peccata.

A D PRIMU M ergo dicendum, quod praefuſumptio non importat ſuperexcellē ſpeci ex hoc, quod aliquis minus sperat de Deo, ſed ex hoc, quod ſperat de Deo aliquid, quod Deo non conuenit, quod etiam eſt minus sperare de Deo, quia hoc eſt eius virtutem quodammodo diminuere, ut dicūt * eſt.

A D TERTIUM Dicendum, quod peccare cum p̄poſito perseverandi in peccato ſub ipſe ueniat, ad praefuſumptionem pertinet. Et hoc non dimittit, ſed auger peccatum. Peccare autem ſub ipſe ueniat quia doque perciende cum p̄poſito abſtineſſi a pecado, & penitendi de peccato, hoc non eſt praefuſumptio: ſed hoc peccatum diminuit, quia per hoc uidetur habere uoluntatem minus firmatam ad peccandum.

ARTICULUS III.

Vtrum praefuſumptio magis opponatur timori, quam ſpeſi.

A D TERTIUM ſic proceditur. Videatur, quod praefuſumptio magis opponatur timori, quam ſpeſi. In ordinatio enim timoris opponitur recto timori: ſed praefuſumptio videatur ad inordinatio timoris pertinere. dicit enim Sap. 17. Semper praefuſumti ſatia perturbata conſciencia. & ibidem dicitur, q̄ timore eſt praefuſumptionis adiutoriorum: ergo praefuſumptio opponitur timori magis, quam ſpeſi.

T 2 Pr̄. Contraria ſunt, que maximè diſtant: ſed praefuſumptio magis diſtañt a timore, quia a ſpeſi, quia praefuſumptio importat motū ad rem, ſicut & ipſe, timor autem motū a re: ergo praefuſumptio magis contrariatur timori, quam ſpeſi.

T 3 Pr̄. Praefuſumptio totaliter excludit timorem, non autem totaliter excludit ſpem, ſed ſolum certitudinem ſpēi: cūm ergo oppoſita ſint, queſe intermixtū, uidetur quod praefuſumptio magis opponatur timori, quam ſpeſi.

S ED CONTRA eſt, quod duo inuicem oppoſita uitia contrariantur in uitritu, ſicut timiditas, & audacia fortitudini: ſed peccati praefuſumptionis contrariatur peccato desperacionis, quod directe opponitur ſpeſi: ergo uidetur quod etiam praefuſumptio directus ſpeſi opponatur.

R E S P O N S U M Dicendum, quod ſicut Aug. dicit * in 4. contra Iulianum. Omnibus uitritibus non ſolum ſunt uitia, manifeſta diſcretione contraria, ſicut prudensſe ineritas: uerum & uitia quodammodo non ueritate, ſed quodammodo non ueritate ſimilia, ſicut prudensſe aſtuta. Et hoc etiam philosophus dicit * in 11. Ethic. c. 8. 10. 5.

A D PRIMU M ergo dicendum, quod ſicut ſpeſi abuſu dicatur de malo, proprie autem de bono: ita etiam praefuſumptio. Et ſecundum hunc modum inordinatio timoris praefuſumptio dicitur.

A D SECUNDUM dicendum, quod contraria ſunt, que maximè diſtant in eodem genere. Praefuſumptio autem, & ſpes important motum eiudem generis, qui potest eſt uel ordinatus, uel inordinatus.

Et ideo praefuſumptio direcius contrariatur ſpeſi, quam timori. Nam ſpeſi contrariatur ratione proprie differentia, ſicut inordinatum ordinato.

Timori autem contrariatur ratione differentia ſui generis, ſcilicet motus ſpeſi.

A D TERTIUM dicendum, quod praefuſumptio contrariatur timori contrarietate generis: uitritu autem ſpeſi contrarietate differentia. Ideo praefuſumptio totaliter excludit timorem etiam ſecondum genus.

Spem autem non excludit, niſi ratione differentia, excludendo eius ordinacionem.

QVAEST. XIIIIA

ARTIC. I.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum præsumptio causetur ex inani gloria.

Infr. q. 152.
ac. 1 & 5. &
mal. q. 9. art.
3.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur q[uod] p[ro]sumptio non causetur ex inani gloria. Præsumptio n. maxime videtur initi diuinæ misericordie: misericordia autem recipit miseriari, quæ opponitur glorie: ergo præsumptio non oritur ex inani gloria. ¶ 2 Præt. Præsumptio opponitur desperationi: sed desperatio oritur ex tristitia, ut dicuntur* est. Cum ergo oppositorum oppositio sint causa, videtur propria ex delectatione, & ita videtur quod oritur ex uitiois carnalibus, quorū delectationes sunt uchemetiores. ¶ 3 Præt. Virtus præsumptionis constituit hoc, q[uod] aliquis tendit in aliquid bonum, quod non est possibile, quasi possibile: sed quod aliquis estimet possibile, quod est impossibile, provenit ex ignorantia: ergo præsumptio magis provenit ex ignorantia, quam inani gloria.

li. 1. Mor. c.
si. a med.

SED I CONTRA est, quod* Greg. dicit 31. Morationem, quod præsumptio nouitatum est filia inanis gloriae.

Art. 1. huic
quest.

RE S P O N . Dicendum, q[uod] sicut supra* dictū est, duplex est præsumptio. Vna quidem que innitur propriæ uirtutis, attentans scilicet aliquid ut sibi possibile, quod propriam uirtutem excedit & talis præsumptio manifeste ex inani gloria procedit. Ex hoc enim quod aliquis multum desiderat gloriam, sequitur quod attenter ad gloriam quandam super vires suas & huiusmodi præcipue sunt noua, quæ maiorem admirationem habent. Et ideo signanter* Grego, præsumptionem nouitarum potuit filiam inanis gloriae. Aliauerō est præsumptio, quæ innitur inordinate diuinæ misericordie, vel potentiae, per quam sperat se obtainere gloriam sine meritis, vel veniam sine peccatis. Et talis præsumptio uidetur oriiri directe ex superbia, ac si ipse tanti se astinet, quod etiam cum peccantem Deus non puniat, vel a gloria excludat. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

li. 1. Mor. c.
si. a med.

li. 1. Mor. c.
si. a med.

QVAESTIO XXXIII.

De præceptis pertinentibus ad spem & timorem, in duos articulos diusa.

Infra. 2. cor.

DE INDE considerandum est de præceptis, pertinentibus ad spem, & timorem. ET CIRCA hoc queruntur duo. Primum, De præceptis pertinentibus ad spem. Secundum, De præceptis pertinentibus ad timorem.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum de spe debeat dari aliquid præceptum.

Infra. 2. cor.

AD PRIMVM sic proceditur. Vide, quod nullum præceptum sit dandum pertinentem ad uitutem speci. Quod n. sufficienter potest fieri propter unum, non oportet quod per aliquid aliud inducatur: sed ad sperandum bonum sufficienter homo inducitur ex ipsa naturali intimatione: ergo non oportet, quod ad hoc inducatur homo per legis præceptum. ¶ 2 Præt. Cum præcepta debent dari de actibus uirtutum, principia præcepta etiam debent dari de actibus principaliis uirtutum: sed inter omnes uirtutes principiæiores sunt tres uirtutes theologicæ, scilicet, spes, fides, & caritas. Cum ergo principia legis præcepta

sint præcepta decalogi, ad quæ omnibus, ut supra habuitur * est, videtur quod retur aliquid præceptum, quod debet decalogo contineri: non autem ergo videtur quod nullum præceptum in decalogo de actu spei.

¶ 3 Præt. Eiusdem ronis est præceptum, prohiberentrum vitiis, oppositi: led non quod præceptum datum, per quod speratur, quæ est oppositum: ergo videtur.

SED CONTRA est, q[uod] Ang. dicit 31. Hoc est præceptum meum, ut diligatis me nobis quam multa mandata sunt? quia

G Specie ergo de spe conuenientia aliqua præceptum.

RE S P O N . Dicendum, q[uod] præceptum sacra scriptura inueniuntur, quæcumque in statua legis: quædam vero sunt preambula, ambula quidem sunt ad legem illa, quæ stentibus, lex locum habent non potest habere, autem sunt præcepta de actu fidei, & de actu per actum fidei in eis homini indumenta, scilicet actorem legisalem, cui se subderet spem vero præmij homo inducitur ab præceptori. Præceptavero de substantiis, quæ homini iam subiecto, & ad obiecta imponuntur, pertinentia ad redimendionem huiusmodi præcepta statim in ipsa legione ponuntur per modum præceptorum. Sed fidei præcepta, non erant proponendae præceptorum, quia nisi homo iam credere, frustra ei lex proponeretur. Sed si fidei proponendum fuit per modum oblationis & commemorationis, ut supradictum præceptum ipsi in prima legislatione perfuit per modum promissionis. Quod autem præmissa promittit, ex hoc ipso inveniatur oia promissa, quæ in lege continentur, iustitia. Sed quia lege iam imposta, pertinet viros, ut non solum inducant homines uariantia præceptorum, sed et multi magistrandi legis fundamenta: ideo post promissionem in laeca scriptura multipliciter minces ad ipsedam, et per modum admittuntur præcepti, & non solù per modum promissionis, sed et sperandis.

AND PRIMVM ergo dicendum, quod sufficienter inclinat ad sperandum bonum, manu proportionatum: sed ad sperandum, utrale bonum oportuit hominem in statua legis diuinæ, partim quidem promissum ad munitionib[us], vel præceptis. Erat etiam, ad quæ naturalis ratio inclinat, sicut in virtutem moralium, necessaria sunt partim diuinæ dari propter maiorem firmationem, dum p[ro]p[ter]ea quia naturalis ratio hominis obtemperare per concupiscentias peccati.

AND SECUNDVM dicendum, quod legis decalogi pertinent ad primam legem, ideo inter præcepta decalogi non sunt omnia, sed aliquid de spe, sed sufficiunt per auctoritates politas inducere ad spem, ut parvus & quartu[m] præcepto.

AND TERTIUM. Dicendum, q[uod] in illis, ad quæ tam homo tenetur ex ratione debet, differt præceptum affirmatiu[m] dari de eo, q[uod] faciuntibus prohibitions corum, quæ sunt inveniuntur. Sicut datur præceptum de honore,